

—Լաւ, վերջապէս ի՞նչ ընելու եմ որ Վարդուփանը տեսնեմ

ԱՂԵՏԱՆԻ ՏՈՒՄԱՆ ՈՐԻՒՄ

ԱՂԱՆԻՆԵՐՈՒ ՄՐՈՒՆԵՐԻ
Ա.

Եթէ դատարանն էր, ձեր հայրն
բաժնէ մանուշակ. «Այլապէս», կըրթ-
նայ մարդ մը ամեն բանի կարող
կըլլայ. Իսկ եթէ հայր մըն էր,
բաժնէ էր ձեր դատարանը. «Կըրթնէ»,
լաւ դատարանակութիւն մը հարս-
տութիւն մը կարծէս:

Իրտա լաւ:
1837 սեպտեմբեր 15ին առաւօտ-
եան ժամը Տիւն նամակագրային մը
մտաւ տուն մը ի Մէլայէ փողոց, որ
Փարիզի ամենէն լաւ փողոցներէն մին
էր, ու դռնապանին սեղանին վրայ
նամակ մը դնելով,

— Հո՛ւ և կը բնակի Պ. Լըպրէն,
լաւ և ձեռքն երկնցուց երեք սուր
վարձքն առնող համար:

— Ահաւորիկ երեք սուրբնիկ-
ըստ դռնապանին համար վե-
րոյիցնայ վարձակալին յատկացնող
դարձնող դռնով:

Խորհրդածած էր երբէք նամա-
կի մը վրայ՝ զոր չէր կրնար բնակ-
այն յոր ծաղրած թղթնայ Սփիւն-
սին վրայ, որ երբեք մէկ ծայրէն
միւր կը տանի ուրախութիւն,
տխրութիւն կամ յոյս, լուս. մնալով
անոյց համար, որոց ձեռքն ան-
ցած է, մինչև որ իւր հասցէին
հասնի: Գնահատած էր նամակի
մը բարիքները: Ըսած էր արդեօք
նամակը հետադարձութիւններովայր-
կենական մեղքնոց մըն է, ձեռ-
նադրամ մըն է յետնորու վրա-
յէն, աներկող շղթայ մըն է որ աշ-
խարհներ իրարու հետ կը կապէ:

Նամակը Յանուի պէս երկու դէմք
ունի: Շարժաւոր է և համը. ամէն
բան կը պարունակէ ու բան մը չը-
սեր: Շահակաւորութեամբ, զգա-
մամբ ու մտացի խօսքերով լի է ա-
նոր համար, որուն ուղղութեամբ է, իսկ
անհրաժեշտ բան մըն է մէծաւ մասամբ
այն ամենուն համար, որը դիպու-
ածաւ կը կարգանայ զայն: Ըստ բազ-
դի քան նամակներ առէք ու կար-
դացէք: Մին առաւելով վրայ կը
խօսի, ուրիշ մը գրգռել խօսքերով
լի է, ուրիշ մըն ալ ծայր հրաւեր մը
է, այսու ամենայնիւ ասորը ամենին
ալ բացառելէ յառաջ միևնույն գէմըն
ունենի, միևնույն ձեռքով ծաղրած ու
միևնույն կնիքով կնքած էին, այն-
պէս միևնույն դիման ունենալ Այս-
պէս չէ՛ նաև կենսոյն քանի՛ տե-
սակ տարբեր տարբեր յուզումներ
ծածկուած կան այն պահարանին
մէջ որ մարդ կը կոչուի, և այն
կնիքին տակ որ սիրտ կը կոչուի
ու երեքք փոփոխութիւն չը կրէր:

Յետոյ օր մը՝ այն նամակը՝ զոր
ստացած օրերնից մեծ յուզում մը
կրած էր, կրակը կը նետուէր. զայն
կոչնդ գրեթէ լալիք բոցին մասն-
ցու հարուածին տակ կը գալարուին
ու սոսկալի ծամածռութիւններ կը-
նեն քանի մը վայրկեան, և յետոյ

ամեն բան կը լինայ. անոր անց-
եալն հետք մը մնալով մը անգամ
չը մնար: Այսպէս է նաև ձեր սիր-
տը: Օր մը հետաքրքրութեամբ բա-
ցիւր դայն, և անոր մէջ սիրեցեա-
լի մը անունը գտնելով երջանիկ
եղաւ: Ետոյ այդ անունն անհ-
րեւութեամբ, և վերստին անտարբեր
մը եղաւ: Բայց այս անունն անհե-
տացնելու համար պէտք չունեցաւ
ձեր սիրտն այրելու ինչպէս նամա-
կին համար. անունն ինքնին ջըն-
ջուեցաւ, և գրուած էջ մը դարձ-
եալ սպիտակ եղաւ. սակայն թիւէ
անոր վրայ տրեխ անուն մը գրել
ուղիէք, թերեւս փոյլ պիտի դառ-
նար:

Կրեւնիւք ուրեմն թէ 1837 սեպ-
տեմբեր 15ին Մէլայէ փողոցը Լըպ-
րէնի հասցէին նամակ մը բերին:

Ո՞վ էր այս Լըպրէնը, և ինչ էր
նամակին պարունակութիւնը: Այս
է ինքզինքը Լըպրէն գրեթէ ըս-
տաւոր և հինգ տարեկան խորը
մարդ մըն էր, որ կտաւորէր զա-
նազանութեան մէջ միմիկ հարս-
տութեան մը տէր եղած էր: Սա
կին մը ունեցած էր ժամանակաւ,
և հիմա ալ աղիւկ մը ունէր. կը
ստանէր թէ որչափ պատճառներ
ունէր նամակ մը ընդունելու: Պ.

Լըպրէն տղեկ էր, բայց իւր աղիւկը խե-
ղիւք գրեցրիւ: Պ. Լըպրէն տղե-
կաւ: Պ. Լըպրէն յայտնաբերու-
մէն էր, բայց իւր աղիւկն հաս-
կը վայելուէր: Վերջապէս Պ. Լըպ-
րէն անձնասէր մ'էր, բայց իւր աղ-
իւկն զգալուն սիրտ մը ունէր: Ուս-
տի հայրտակ սոյն բոլոր պահա-
սութեանց Օրիորդ Լըպրէն, Պ.

Լըպրէնի քիւն ծայրէն բռնելով
ուզած կողմը կը դարձնէր:
Երբ Պ. Լըպրէնի սպասուհին առ-
տուան պիտոյցները գնելու համար
վար իջաւ, դռնապանին ստա-
ցած նամակն անոր յանձնեց. սա
ալ ի դարձին յանձնեց զայն իւր
տիրոջ, որ դիմելոցը հագած, իւր
զրաւարտին սուղե գլու կը գրէր:

Ինչպէս քիւն մը վերն բանք, Պ. Լըպ-
րէն երկար ատեն վաճառական-
նութեամբ զբաղած էր, որոյ միջոցին
ստորութիւն ունէր առաւօտեան
ժամը ունէր սկսեալ գաւառներուն
մէջ և արտասահման դռնուց իւր
թղթակիցներուն նամակներ գրե-
ր:

Պ. Լըպրէն չորս տարին ի վեր
գործէր դարձած էր, բայց ինչ հա-
մուրում էր թէ տակաւին վաճա-
ռականութեամբ կ'զբաղէր. և ա-
ռաւստ մը չէր ըլլար որ դռնէ առ-
անց չորս հինգ նամակ գրելու
թղթակցութեանց ի՞նչ կը դներ իւր թղթ-
կալիցութեանց մէջ. ոչ որ կրնայ
բոլոր զայն, և ոչ իսկ ինքն է: Բայց
կը գրէր, զբաղեալ մարդու մը
դէմքն ունէր, և իրեն պէտք եղածն
այլ այս էր:

Պ. Լըպրէն այս առթիւ յարմար
խօսք մըն ալ գտած էր, որմէ խիտ
գուն էր և զոր շատ անգամ կը կրկն-
էր:

— Իհարկեմ թէ ես երբ պիտի մեռ-
նիմ, կ'ըսէր:

— Երբ պիտի մեռնիս, կը հարցը-
նէին:

— Պիտի մեռնիմ այն իրիկունն,
որուն յարիւր առաւօտուն գեր չը
գրեմ:

Ուստի Լըպրէն իւր գրաւորա-
նին առջև նստած էր, ու գրածն
աղէկ մը տեսնելու համար, ակնոյցը
ճակատուն վրայ բարձրացուցեր էր:
Օրովհետեւ ինչպէս որ դիտած էր
անշուշտ, երբ ակնոցաւոր մէկ բան
մը որոյակի տեսնել կուգէ, ակնոց-
ները կամ մինչեւ ճակատուն կէտը
բարձրացնէ, և կամ մինչեւ քիւն
ծայրը կ'իջնայ, ակնոյցն տակէն
կամ վրայէն նայելու համար:

Այնպիսի շատ անգամ դիտած եմ
այս պարագայն, որ կ'օգտիմ հա-
ւատալ թէ ոստիկանութեան կող-
մանէ հարաձեւայ մարդիկ միայն որք
իրենց զիմազիծն ու նկարագրը
կործանելու տալու մէջ չա՛ն ունին ա-
նոյց միայն ակնոց կը գործածեն,
ու ապակոյ մը ետեւէն նայելու ըս-
տիպաւորով, իրենց աչքերը խտույր
կը ձեռնէ:

Ամենամեծ դիպուածով մը, երբ
սպասուհին բերաւ դռնապանին
տուած նամակն անոր յանձնեց,
ժիւղի իւր հօր քով կը դառնէր:
Աւելորդ է ըսել թէ, ժիւղի Օրիորդ
Լըպրէնի միջոցութեան անունն էր:
Ամենամեծ դիպուածով մը, կրեւնիւք
որովհետեւ սովորաբար Օրիորդ ժիւ-
ղի ժամը տան ու կէսին կ'ընէր ու
տանիմէկին նախաճաշ կ'ընէր: Ե-
թէ այն միջոցին կ'առնէր մը գտնուէր
հոն, այն թիւթիկ դիմարութիւնէն որ
Օրիորդ ժիւղի պատեղը պատեց,
երբ նա տեսաւ նամակին գերը գրել
իւր հայրը պիտի բանար, պիտի
զուշակէր թէ այս վաղաքարմոյց
նամակը վերաբերութիւն ունէր այն
դիպուածին հետ, որ Օրիորդ ժիւ-
ղին ժամը ունին արթննալուն
պատճառ եղած էր:

Ըսած էինք թէ ժիւղի հիւանդի
էր. հիւանդ պիտի հաստատենք
զայն: Միջանակ էր նա, սեւ մա-
գրե ունէր և կապուտ աչքեր, աշ-
տեղ վարդապետ էին և ակաւ-
ները ճերմակ, ուսուրը գէր և փա-
փուկ էին, թեւերը մալից էին ու
ձեռքերը նուրբ, ծոնգիւքները կարկէ
էին ու ոտերը փոքրիկ:

Ո՞ր բարեկարգ գաղտնիք բնութեան
կարգադրակութեամբ, որ տղե-
կապին հայրենու գեղեցկագոյն
աղիւկներ կը պարզեւեւ, օրհնեալ
ըլլայ:

— Իրաւ որ, ըսաւ Պ. Լըպրէն
ինքզինքն տակ եղած նամակին հաս-
ցէին գերը ուշադրութեամբ ընե-
լով, իրաւ որ այս գիրը չեմ ճանչ-
նար:

Ու Պ. Լըպրէն իւր կաշկաւտ
թիկնաթուղի մէջ ընկողմանելով,
աջ ձեռքի ցուցամատին ծայրն ըս-
տիւք:

կաւ խաժնէր, ու շարունակեց զըն-
նել հասցէին գիրը:

— Բայց նամակը, հայրիկ, և ուր-
կեց ըլլալն անմիջապէս պիտի տես-
նես, լաւա ժիւղի իւր թիւն ամբո-
սին թիկնայ վրայ դնելով, և դէ-
պի իւր հայրը, ծոնքով սրտի բա-
բարմամբ մը:

— Իրաւունք ունիս, ըսաւ հայրը,
և կ'ընէր քակեց. կը ծանրանամք
այս «կ'ընէր քակեց» խօսքին վրայ,
որովհետեւ պարսկ Լըպրէն այն
մարդոցն էր, որք համբու-
ղեցութեամբ ինչպէս որ դիտած էր
իւր բառն ամենամեծ կարեւորու-
թիւն ունի, նամակին փակած տե-
ղը չեն պատեր, այլ կամայ մը
կ'ընէր կը քակէ, վախճալով որ
մի գուցէ աճապարանքով պատուի
նամակին մէկ բառը, որ կրնար իւր
բացակայութեամբ ամբողջ նամակն
կամ գէթ նորա մի պարբերութիւնն
մասամբ կամ ամբողջութեամբ անհա-
կանալի ընել:

— Ո՛հ, լէսնէն է, ըսաւ Պ. Լըպ-
րէն նայի և առաջ ստորագրու-
թեան նայելով:

— Իրաւ կրտսե, հարցուց ժիւղի:
— Տեսնե՞ր ի՞նչ բնիկը ունի ին-
չի այս ապիւն երիտասարդը:

Ու Պ. Լըպրէն բարձր ձայնով
կարգաւ:
«Տէր:

«Նամակս շատ զարմանալի պի-
տի գտնէք և առաջարկս ալ խիտ
յանդուգն»:

— Ի՞նչ աղաթ գիր ունի չարածնի
սղան, ըսաւ Պ. Լըպրէն ընդ-
տեղով: Երբ անիւր զգրեց իւր
գրագրութիւն մ'ունի. ի՞նչ օգուտ
որ ստանալայ մը չէ ինքը: Շարու-
նակներ:

(Տե՛ւ-՛՛)

Թարգ. ԱԽԵՏԻՍ ԿԵՂԵԿԻՆ

ԷՐԶՐՈՒՄՏԱ
ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՄԷՔԹՈՒ

Պատուարժան

Խմբագրութիւն ՃԵՐՈՒՄԻ ՇՈՐՈՒՄԻ
էնէ լրագրի
ի Կ. Պոլսի

Տեսչութիւն կը խնդրէ Պատու-
արժան խմբագրութեանց որ բա-
րեհաճիք ձեռնարկեն իրենց
նամակները խմբագրութեան մէջ
հրատարակել վարձարանին 1892-
-93 ուսումնական տարուայ ներ-
փանեալ յայտարարելով, որով շնոր-
հագարտ պիտի կացուցանէք Ձեզ
վարձարանս:

Այս առթիւ Պատուարժան խմբ-
ագրութեանը շնորհակալութիւն
թիւն յայտնելով այն համակրու-
թեան համար, զոր բազմաթիւ ցոյց
տուած էք վարձարանիս նկատ-
մամբ:

Կը մեծ խորին յարգանքով

Ս. ՄԱՔԻՆ

Անդամ Տեսչութեան

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐՔԱՐԱՆ
ՅԱՅՏԱԳԻՐ 1892-93 ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ
ՏԱՐՈՒՄԱՆ

Սանասարեան գիրքթիւղի վարձարա-
նը, որ իւր ծրագրով համապատասխան
էր Գերմանացոյ Միջնակարգ վարձա-
րանիկուն, ունի եօթնամեայ չընան,
այն է մէկ նախապատրաստական եւ
վեց վարձարանական դասարաններ, իւ-
րաքանիւր մէկ տարուան ընթացքով:
Առաջին տարի վարձարանը կուենայ
նախապատրաստական, առաջին, չոր-
րորդ, հինգերորդ եւ վեցերորդ դասա-
րանները:

Աւանդելի ուսումնականներն են.
1. Կրօն. 2. Հայերէն աշխարհագր եւ
գրաբար, 3. Տառիկներ, 4. Գերմանե-
րէն, 5. Գաղղիերէն, 6. Անգլիերէն (կա-
մաւոր), 7. Պատմութիւն, 8. Աշխարհ-
ագրութիւն, 9. Բնական գիտութիւնք,
10. Առողջական գիտութիւնք, 11. Գե-
ղագրութիւն, 12. Դժբաղդութիւն, 13.
Նրդ, 14. Դասակ եւ Զուգակ (կամա-
ւոր), 15. Մարմնամարզ եւ գործնական
պարսպութիւն, 16. Արեւմտեան (կամա-
ւոր):

Որովհետեւ Սանասարեան վարձարա-
նը նպատակ ունի ոչ թէ միայն ընդհա-
նար կրթութիւն մատակարարել իւր
խնամոյց յանձնուած աշակերտներուն,
այլ նաեւ ապրուստի ոլոյ միջոց առ
նպաստ փախկնդիներուն ձեռքը, այդ
պատճառաւ յատուկ ուշադրութիւն ըն-
ծալուած է արհեստական բաժնին, ուր
առաջին կուսանդութիւն երկաթագործու-
թիւնն է. հիւանդութիւն իրենց ձեռքերով
Լուրջանիւր իրականացրած պարտաւոր
է ուսանելու դասընթացին, կողպարտու-
թիւնն է (երկաթի) ճախարակագործու-
թիւնն, և Լուրջանիւր հիւանդ կանա-
ւորութիւնն, առաջագործութիւնն եւ
(փայտի) ճախարակագործութիւնն:

Աշակերտը կրնայ անել կամաւոր
աշակերտներէն միայն մէկը, այսինքն
կամ Անգլիերէն, կամ զանազն, կամ
Զուգակ, կամ երկաթագործութիւնն եւ
կամ հիւանդութիւն. իսկ ընտրութիւնը
կը կատարէ Տեսչութիւնը ի նկատի առ-
նելով ծնողաց փափաքը եւ աշակերտին
ընդունակութիւնը:

Առաջին տարուան տարեկան
ընդունութիւնը ձեռնարկուած աշակերտք ար-
դէն ընտրուած են զանազան կողմերէ
առաջարկիւր տղայոց մէջէն, իսկ 1893
-94 ուսումնական տարուան համար կա-
րելի է այժմէն դիմել Տեսչութեան:

Թոյլաւոր աշակերտներ կը ընդուն-
ուին հետեւեալ պայմաններով.
1. Ընդունութիւնը աշակերտը պէտք է
Ա. ինի 11-12 տարեկան, ունիմ եւ ա-
ռողջ Բ. անուագն դիտայ Հայերէն
վարձ արդար ու գրել եւ թուարանու-
թեան չորս գործողութիւնները Գ. ներ-
կայացնէ ծնողներն եւ միջոցութեան եւ
պատուաստի ու առողջութեան վկայա-
կաններ, ինչպէս նաեւ Օսմանի թէզ-
քերէն:

2. Իւրաքանչիւր աշակերտի համար
պէտք է վարձուի
Մուտք միանուագ տուրք 5 0. Ո.
Տարեկան թոյլակ 20 » »
Կամաւոր աշակերտի տուրք 5 » »
Մ.Մ. Մուտք միանուագ տուրք կը
պարտաւորէ աշակերտին սկզբնական պի-
տոյց վերաբերեալ ծախքերը. տարե-
կան թոյլակը՝ աշակերտին անուագի, հա-

գուստի, լուսաբեր ու մաքրութեան.
թոյլի ու գողի. ուսման, դասադրե-
րու եւ այլ ուսումնական պիտոյց ծախ-
քերը, եւ կամաւոր աշակերտի տուրքը
ուսուցչի. գործիքի, նիւթի եւ դասա-
գրքերու ծախքերը:

Անկերէն է թէ տարեկան թոյլակի
գումարը չի բաւեր ամբողջութեամբ
աշակերտին բոլոր ծախքերը, այլ այդ
պակասը կը լրացուի Հոգեւոր Հիմնա-
գրին կտակած եկամուտներէն:

3. Բոլոր վճարուեց պէտք է տեղի
ունենան տարեկան (Ապրիլմեք 15ն
15). իսկ այն ծնողը, որոնց համար այդ
գումար է, կրնան Տեսչութեան յատուկ
գրիմով դիմութիւն ստանալու
կու անգամէն վճարելու հետեւեալ կեր-
պով. տարեկան թոյլակի կէտը և կա-
մաւոր աշակերտի տուրքը, ինչպէս նա-
եւ մուտքի տուրքը եւ պահեստի գու-
մարը՝ (տես թիւ 4) Սեպտեմբեր 15ն
մինչեւ 16. իսկ տարեկան թոյլակի մու-
կէտը, ինչպէս նաեւ ամենամիջին արձա-
կուրդի տուրքը՝ (տես թիւ 7) Մարտ
15ն մինչեւ 15:

4. Իւրաքանչիւր աշակերտի համար
պէտք է վարձարանին յանձնուի 3 Օսմ.
ոսկուց պահեստի գումար մը որմէ կը
փոխարկուին աշակերտին կողմէ վար-
ժարանին կանոնք արտաւ ձեռնարկներ
ինչպէս նաեւ կը հոգացուին նորա ճա-
նապարհի ծախքերը, երբ որ եւ է պատ-
ճառաւ արձանագրուած վարձարանին:

Պահեստի ամբողջ գումարը կամ անոր
մնացորդը եւ կը տրուի, երբ աշակերտը
էնէ վարձարանէն:

5. Փախկնդի է որ իւրաքանչիւր
ընտել ծնող ցոյց տայ ծնող թաղաքա-
ցի անձ մը, որուն հետ Տեսչութիւնը
կարողանայ ի հարկին անմիջական կար-
գադրութիւններ ընել աշակերտին վե-
րաբերեալ ինքնոյց մասին:

6. Եթէ աշակերտը տարուան ընթաց-
քին մէջ որ եւ է պատճառաւ հանուի
կամ բացակայ լինի վարձարանէն, եղած
վճարումները չեն կրնար ետ պահան-
ջուի:

7. Ամենամիջին արձակուրդին, որ կիսի
յուլիսի կէսին ու կտուէ մինչեւ Սեպ-
տեմբեր 15ը, ծնողը, եթէ ուղեւ կարող
են տուն տանի իրենց գաւազները, բայց
երթեւեկութեան ծախքն ու հոգը իրենց
վրայ է: Իսկ վարձարանը մնացող ա-
շակերտք պարտաւոր են արձակուրդի
երկու ամիսներուն համար վճարել 2
Օսմ. ոսկի:

Մ.Ս. Արձակուրդի ժամանակամիջոցին
մէջ օգտագործութեան եւ չընդադրութեան
միջոցաւ յատկապէս հող կը տարուի
աշակերտաց մարմնական կարգաւորման
առանց գանջ ընելու նոյա ուսումնական
դասարանները:

8. Աշակերտաց մուտք տեղի կուեն-
այ Սեպտեմբեր 15ն մինչեւ 15. Այս-
կերտ առը ցանկացող ծնողք կամ խեռ-
մակալը պէտք է կանխել բանակցին
Տեսչութեան հետ, եւ նորա հաւատու-
թիւնը անձեղէ յետոյ ուղարկեն իրենց
տղայքը:

ՏԵՃՈՒՄԻՆԻՍ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐՔԱՐԱՆԻ

Կարին, յունիս 1892

Վարձարանին վերաբերեալ նա-

մակներ պէտք է ուղղուին

Առ ՏԵՃՈՒՄԻՆԻՍԻՆ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐՔԱՐԱՆԻ

Կ Ա Ր Ի Ն

— Վարուժանը տեսնելու համար, պէտք է զղջաւ բոլոր գործածնե-
րէր, պէտք է վերադառնաւ փառանք, բոլոր հաւաքած կողովուրդը բը-
ռուս տներուն, որոց շատերը կապ

Թէքմիշ Թիւրքիա իշխան վէքիլը մոպթլագ